

WandelenLeiden

Wandelen door het Leiden van de Pilgrim Fathers

*Leiden*Beeld LOUËL DE JONG

De Pilgrim Fathers worden door velen gezien als grondleggers van de Verenigde Staten. Voordat deze geloofsvluchtelingen de oversteek naar Amerika maakten, woonden zij in Leiden. Vijf tips voor een Pilgrim-wandeling.

[Louël de Jong](#) 20 februari 2022, 09:03

*Het monument aan de Vliet (een bronzen beeld van kunstenaar Gert van der Woude)*Beeld
LOUËL DE JONG

1. MONUMENT AAN DE VLIET - Allesbepalend vertrekpunt

Elf jaar woonden de (later zo beroemde) Pilgrim Fathers, kortweg Pilgrims, in Leiden, van 1609 tot in de zomer van 1620. Gevlucht uit Engeland, waar ze weigerden mee te gaan in de leer van de anglicaanse kerk, die volgens hen te frivol was. Een directe band met God wilden ze, zonder tussenkomst van ceremoniën, bisschoppen en andere kerkhiërarchie.

Op last van koning Jacobus I werden ze vervolgd, wat hen naar Nederland dreef. Hier was net het Twaalfjarig Bestand ingegaan, een relatief rustige periode in de oorlog met Spanje. Er was veel werk in de bloeiende Leidse laken-industrie. Toch bleven de Pilgrims dromen van een plek waar ze een eigen geloofsgemeenschap konden stichten. En zo kwam Amerika in beeld.

Het monument aan de Vliet (een bronzen beeld van kunstenaar Gert van der Woude) staat op de plek waar ze met een trekschuit vertrokken uit Leiden om via Delfshaven in Engeland op het schip de Mayflower over te stappen. Het beeld symboliseert de onzekere stap die de Pilgrims maakten door naar de nieuwe wereld af te reizen.

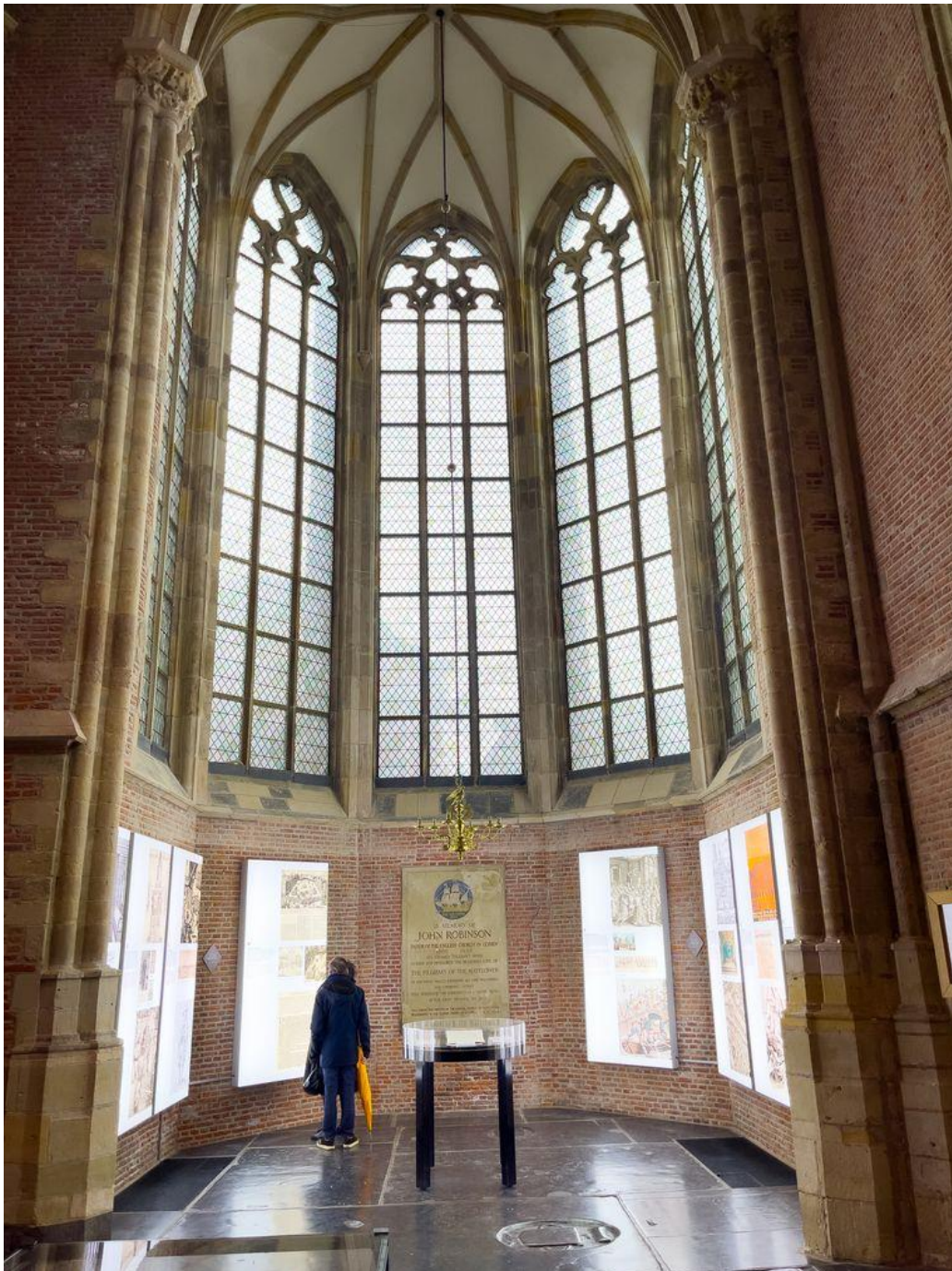
De oudste botanische tuin van Nederland is die van Leiden. Beeld LOUËL DE JONG

2. HORTUS BOTANICUS - Leertuin voor de Pilgrims

Wandelend in de oudste botanische tuin van Nederland is het – het nieuwere tropische kassencomplex uitgezonderd – goed voor te stellen dat de Pilgrims dit destijds ook deden. “De planten die ze bekeken, waren vast pompoen, tomaat, tabak en mais: Amerikaanse gewassen die we in de eerste aanleg van de Hortus Botanicus Medicus vanaf 1594 in de kleine Hortus hadden staan”, zegt oud-hortulana Carla Teune.

“Ter voorbereiding op het onbekende land zullen ze met professoren en artsen van de universiteit hebben gepraat over welke geneeskrachtige planten – zaden, misschien ook knollen – ze van hier konden meenemen. Digitalis, ofwel vingerhoedskruid, bijvoorbeeld. Giftig, maar bij verstandig gebruik een hartmedicijn.”

Al waren het vooral de Wampanoag, de oorspronkelijke bewoners, die hen hielpen na de oversteek. “Misschien hadden ze zonder de kennis van die de Wampanoag van de natuur hadden niet overleefd. De Nederlandse appelboompjes die ze meenamen, haalden het daar niet. De winters waren te koud.”

Het klokkenspel van de Pieterskerk maakte volgens de Pilgrims te veel herrie. Beeld LOUËL DE JONG

3. PIETERSKERK - Heilige plek voor veel Amerikanen

Predikant en Pilgrim John Robinson bleef achter in Leiden om de groep bij te staan die niet meeging op de Mayflower. Hij ligt begraven in de Pieterskerk.

Rond zijn gedenksteen is een kleine, permanente tentoonstelling ingericht. Die zou een rol krijgen in het Leidse Pilgrimjaar 2020, maar corona dwarsboomde dat feest. “Toch keken 150.000 mensen naar de livestream van de opening van het Pilgrimjaar”, zegt conservator Ward Hoskens.

Onder hen veel Amerikanen, voor wie het Pilgrimverhaal uitgroeide tot mythe. De eerste herfsttoegang in 1621 wordt nog altijd gevierd als Thanksgiving en vele Amerikanen zijn nazaten van de Pilgrims, onder wie presidenten Bush en, via moederskant, Barack Obama.

Hoskens: “We hoopten stiekem dat Obama naar de Pieterskerk zou komen, net als George Bush sr. in 1989. Op de tentoonstelling hebben we ook ruimte gemaakt voor de Wampanoag. Om het complete verhaal van deze geschiedenis te vertellen.”

De Pilgrims lieten woningen bouwen op de plek waar nu het Jean Pesijnhof ligt. Beeld LOUËL DE JONG

4. JEAN PESIJNHOF - Serene rust vlakbij Rembrandt

Pal naast de Pieterskerk kochten de Pilgrims de Groene Poort, om daarachter huisjes te laten bouwen voor zo'n twintig gezinnen. Het oorspronkelijke hofje is afgebroken, op zijn plaats staat nu het Jan Pesijnhof, een rijksmonument.

De zware deur aan de straatkant (Kloksteeg 21) is vaak dicht, maar het hofje is gewoon toegankelijk. De enorme magnolia middenin de binnentuin zit vol knoppen, muisstil is het er. Passend, want de vrome Pilgrims hielden van stilte. Predikant Robinson schijnt zich zelfs te hebben gestoord aan het uitbundige kerkorgel van de Pieterskerk dat buiten te horen was. De geloofspuriteinen kwamen er dan ook alleen voor begrafenissen, bij gebrek aan een eigen kerk hielden ze hun diensten in het hofje.

Een tijdgenoot die wel graag in de Pieterskerk kwam, omdat hij in het koor zong, was de jonge Rembrandt van Rijn (1606, Leiden). Het is aannemelijk dat de later beroemde Pilgrims en Rembrandt elkaar op straat regelmatig passeerden.

Het Leiden American Pilgrim Museum neemt je mee terug in de tijd. Beeld LOUËL DE JONG

5. LEIDEN AMERICAN PILGRIM MUSEUM - Even terug in de tijd

Je zou er zo voorbijlopen, toch is het een bijzonder 14de-eeuws pand. In 1997 richtte de Amerikaan Jeremy Bangs het Leiden American Pilgrim Museum op. Je kunt er zien hoe (klein) ze destijds leefden. Bangs studeerde kunstgeschiedenis in Leiden en was curator van openluchtmuseum Plymouth Plantation in Massachusetts, de plek waar de Pilgrims aan land kwamen. Hij vond dat Leiden ook een museum verdiende.

Het is ingericht met spullen en meubilair uit die tijd, van inktpot met schrijfveer tot bedstee. Er branden alleen kaarsen, je bent direct terug in de tijd. De Pilgrims werkten hard in de laken-industrie, zoals veel immigranten, en leefden sober. Stapels boeken liggen er, een donkerhouten kast bewaart een archief met 17de-eeuwse documenten.

“Er komen hier geregeld Amerikanen met specifieke vragen over een voorouder. Soms verwijs ik hen door naar [Erfgoed Leiden](#) dat altijd een uitgebreid archief heeft bijgehouden”, zegt Sarah Moine van het minimuseum.

De route

Met deze stadswandeling treed je in de voetsporen van de Pilgrims. Je komt langs plekken waar vrome protestanten William Bradford, William Brewster, John Robinson en hun volgelingen werkten, woonden en andere sporen nalieten. Met de wandeling krijg je gelijk ‘het mooiste’ van Leiden te zien.

Bij de VVV (Stationsweg 26) is het gidsje Pilgrims Route te koop (6,95 euro) met afbeeldingen, informatie en een routekaart. Duur van de wandeling: 1 uur en 45 minuten.

[Het Leiden American Pilgrim Museum](#) (Beschuitsteeg 9) is geopend op donderdag-, vrijdag- en zaterdagmiddag (13 uur tot 17 uur).

Tv-serie

Meer zien over de Pilgrims? Kijk de onlangs uitgezonden vijfdelige documentaireserie [In het kielzog van de Mayflower](#) (KRO-NCRV) terug op NPO Start.

Bron: [Trouw](#), 19 februari 2022.